

**CENTAUREA AMPLIFOLIA BOISS. ET HELDR.'İN
TÜRKİYE'DEKİ VARLIĞI HAKKINDA
ON THE PRESENCE OF CENTAUREA AMPLIFOLIA
BOISS. ET HELDR. IN TURKEY**

*Ertan TUZLACI **

P. H. Davis tarafından yayımlanan "Flora of Turkey and the East Aegean Islands" adlı eserin V. cildi (1), Türkiye florasının en geniş familyası olan Compositae'ye ayrılmıştır. Burada en fazla tür sayısına sahip olan *Centaurea* cinsinin Türkiye'de 172 (1) ve dünyada 500 (2) kadar türü bulunmaktadır. Ayrıca bu cins, *Astragalus* (372 tür) (3) ve *Verbascum* (200 tür) (4) den sonra Türkiye'nin en çok tür ihtiva eden genusları içinde yer alır.

Centaurea türleri içinde endemikler de çoktur ve bu türlerin sayısı memleketimizde 100 ü bulmaktadır (1). Buna göre Türkiye'deki *Centaurea* türlerinin endemizm oranı % 58 kadardır.

1974 yılı içinde, İstanbul'un Anadolu tarafında yer alan Aydos tepesine yaptığımız bir gezide toplamış olduğumuz bir *Centaurea* örneğinin teşhisi sonunda, bunun Güney Balkanlarda yayılış gösteren *C. amplifolia* Boiss. et Heldr. olduğunu saptadık. Böylece daha önce Türkiye sınırları içinde hiç kaydedilmemiş olan bu türü, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumunda sakladığımız ve aşağıda kaydını bildirdiğimiz örneklerle Türkiye florasına ilâve etmiş oluyoruz.

A2(A) İSTANBUL: Aydos tepesi sırtları, 2.VII.1974, *E. Tuzlaci*, ISTE 41115! Yakacık, Aydos tepesi kuzey-batı sırtları, maki arası, 330 m, 4. XI. 1978, *E. Tuzlaci*, ISTE 41710!

Aynı bitkinin daha sonra toplanmış bir örneği de İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Herbaryumunda bulunmaktadır: **A2(A) İSTANBUL:** Kartal, Yakacık, Aydos dağı batı etekleri, maki, 22.VI.1977, *I. Delice*, ISTF 30749 (det. *E. Tuzlaci*)!

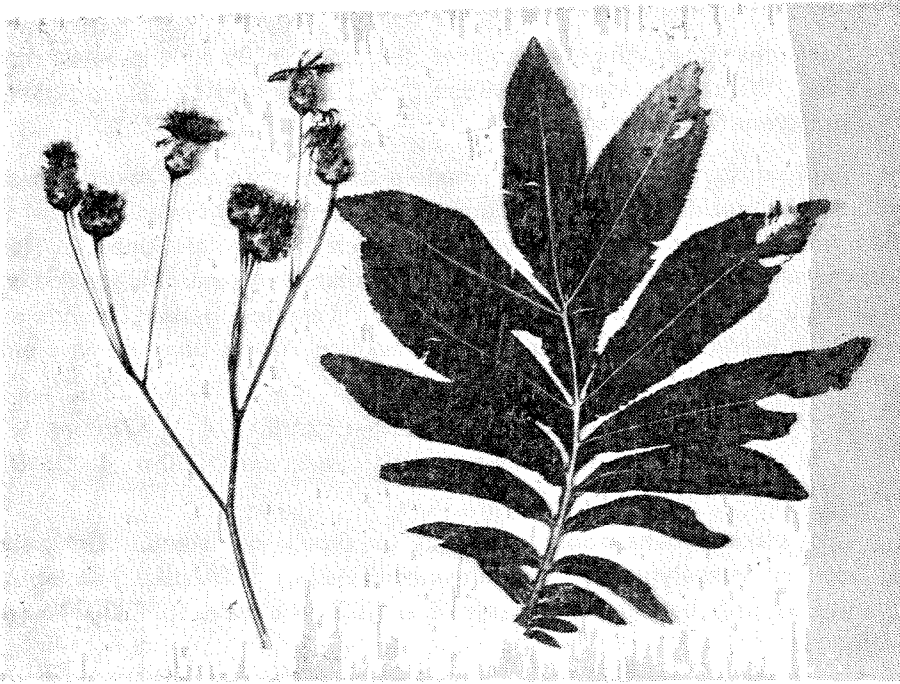
Eczacılık Fakültesi, Farmasötik Botanik Kürsüsü, Üniversite, İstanbul.

Aynı yetiştirme alanı içinde, *Centaurea amplifolia* ile birlikte gördüğümüz başlıca bitkiler şunlardır: *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn, *Cistus creticus* L., *Hypericum calycinum* L., *Dorycnium graecum* (L.) Ser., *Arbutus unedo* L., *Erica arborea* L., *E. manipuliflora* Salisb., *Digitalis ferruginea* L., *Salvia forskahlei* L., *Euphorbia amygdaloides* L.

Centaurea amplifolia, Türkiye'den başka, Bulgaristan, Yunanistan ve Arnavutluk (?) ta kayıtlıdır (5,6).

Tanıttıcı özellikler (Şekil 1).

Bitki hemen hemen çıplak, 100 cm ye kadar boyda, üst kısımlarda gevşek dallanmış, kapitulümler dal uçlarında tek. Yapraklar pinnatisekt, alt yüzde damarlar üzerinde az tüylü, alt yapraklar saplı, oldukça geniş, lobları oblong-ovat, üst lop daha büyük, kenarları çift dişli, üst yapraklar ise daha küçük ve sapsız. Kapitulümler ovat, 12-20 mm genişliğinde, çıplak. Brakteler tepede zarımsı kenarlı, zar orta braktelerde 2-4 mm genişliğinde. Çiçekler pembe, korolla 23-25 mm boyunda, tütün genişlediği yerde tüylü. Akenler 7-8 mm, papus kahverengi, aken boyunda. Kromozom sayısı: $2n=30$ dur.



Şekil 1 : *Centaurea amplifolia*'nın yaprak ve çiçek durumları (x 1/3)

Bu bitki, *Centaurea* cinsinin, *Centaurea* seksiyonu içinde yer alır ve bu seksiyonda bu bitkiden başka Türkiye'de sadece *C. amasiensis* Bornm. bulunmaktadır. Ancak bu tür, yaprak parçalarının şekli (alt yapraklarda lanseolat veya inear-lanseolat) ve daha dar, kapitulumlarının daha büyük ve geniş (25-35 x 15-35 mm), brakte kenarlarındaki zarımsı kısmın daha dar (0.3-1 mm), çiçeklerinin sarı olması gibi oldukça belirgin farklarla *C. amplifolia*'dan ayrılır.

Teşhisimizin kontrolünü yapan Dr. P. H. Davis ve A. J. Grierson'a bu ilgilerinden dolayı teşekkür ederim. Kromozon sayımını yapan Doç. Dr. N. Özhatay'a ve bu sayım için gerekli katkı fideciklerini bize vermiş olan Biyolog İ. Delice'ye ayrıca teşekkür ederim.

ÖZET

Güney Balkanlarda yayılış gösteren *Centaurea amplifolia* Boiss. et Heldr. bitkisi İstanbul'un Anadolu tarafında, Aydos tepesinden toplamış olduğumuz örneklerle (ISTE 30115, 41710) Türkiye florasına ilâve edilmiştir.

SUMMARY

Centaurea amplifolia Boiss. et Heldr., known from the southern parts of Balkan Peninsula, is added to the flora of Turkey with the specimens (ISTE 30115, 41710) that we collected from Aydos hill, in Anatolian part of Istanbul.

KAYNAKLAR

- DAVIS, P. H., Flora of Turkey and the East Aegean Islands, vol. V, 465-485, University Press, Edinburgh (1975).
- HESS, H. E., LANDOLT, E., HIRZEL, R. : Flora der Schweiz, vol. III, 437, Birkhäuser Verlag, Basel und Stuttgart (1972).
- DAVIS, P. H. : Flora of Turkey and the East Aegean Islands, vol. III, 49-254, University Press, Edinburgh (1970).
- HUBER-MORATH, A. : Die türkischen Verbasceen, Denkschr. Schweiz naturf. Ges., Bd. 87 (1971).
- TUTIN, T. G., HEYWOOD, V. H., et al. : Flora Europaea, vol. IV, 263, Cambridge University Press, Cambridge (1976).
- HAYEK, A. : Prodrömus Florae Peninsulae Balcanicae, vol. II, 736, Verlag des Repertoriums, Dahlem bei Berlin (1931).